

Іван Шумейко,
PhD з права, старший викладач
кафедри менеджменту та публічного адміністрування,
Світлана Смоляга,
здобувач освіти факультету економіки та бізнесу,
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра
Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ПІДСТАВИ ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМИ РІШЕНЬ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Актуальність дослідження. Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є найпоширенішою організаційно-правовою формою ведення бізнесу в Україні. Ключові рішення щодо діяльності ТОВ, зокрема щодо розподілу прибутку, формування виконавчого органу – приймають загальні збори учасників, будучи вищим органом управління. Але на практиці процедура скликання і проведення загальних зборів часто супроводжується порушеннями, що впливає на корпоративні права окремих учасників ТОВ. Через відсутність у законодавстві чіткого визначення правової природи рішення загальних зборів та переліку чітких підстав для його оскарження та складності судового захисту, це призводить до неоднакового застосування норм права. Підтвердженням цієї тези є значна кількість корпоративних спорів, що надходять у провадження господарських судів. З цих причин, дослідження підстав визнання недійсними рішень загальних зборів учасників ТОВ є актуальним завданням для забезпечення стабільності корпоративних відносин та захисту прав інвесторів.

Ступінь дослідження проблеми. Проблематика недійсності рішень органів управління господарських товариств неодноразово привертала увагу науковців. У розробку цієї теми зробили вагомий внесок такі вчені як Васильєва В.В., Галіян І.М., Крат В.І., Сіщук Л.В. та інші. Вони у своїх працях аналізують правову природу загальних зборів, співвідношення повноважень органів товариства та умови і наслідки визнання їх недійсними [2, с. 75]. Галіян І.М. наголошує на необхідності розмежування підстав для оскарження рішень різних органів управління і пропонує класифікувати порушення за критерієм їх сутності [3, с. 64]. Узагальнюючи судову практику, Сіщук Л.В. ретельно аналізує загальні і безумовні підстави для визнання рішень недійсними. Такі як порушення процедури скликання, невідповідність рішень закону та позбавлення учасника приймати участь у зборах [2, с. 77-78]. Разом з тим, незважаючи на вагомі напрацювання, питання чіткої законодавчої фіксації та усунення ризиків зловживання правом на оскарження досі залишаються відкритими.

Мета дослідження – систематизувати та визначити підстави визнання недійсними рішень загальних зборів учасників ТОВ, а також висвітлити проблемні аспекти правозастосування і запропонувати способи розв’язання наявних проблем. Робота базується на аналізі норм Закону України «Про товариства з обмеженою та

додатковою відповідальністю», а також актуальної судової практики Верховного Суду.

Судова практика свідчить про відокремлення поняття «рішення органу управління» від поняття «правочин», оскільки рішення органу управління визнається актом ненормативного характеру, які призводять до правових наслідків для учасників корпоративних відносин [2, с. 76]. З огляду на це неприпустимим є застосування до таких рішень положень ЦК України про недійсність правочинів (ст.ст. 203, 215, 216) і призводить до пошуку спеціальних підстав для їх оскарження [3, с. 64].

Виходячи з аналізу норм ст.ст. 29-34 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», а також судової практики, можна виділити основні дві групи цих підстав, а саме:

Група 1 – порушення, які не є безумовними підставами недійсності та вимагають з'ясування впливу цих порушень на здійснення прав учасником ТОВ. Це найчастіший вид порушень, до якого входять: порушення порядку повідомлення про проведення зборів (зокрема про час, місце та порядок денний) або розгляд і прийняття рішення щодо питань, які не були включені в порядок денний [2, с. 77-78]. До цієї групи підстав також належить невідповідність змісту прийнятого рішення імперативним приписам законодавства. Крім того, в цю групу підстав доцільно також відносити інші порушення права на участь у загальних зборах, коли учаснику не дають змогу проголосувати для того щоб унеможливити вплив такого учасника на прийняття рішення [2, с. 78]. Разом з тим, при вирішенні корпоративного спору слід визначити, чи вплинуло таке порушення на можливість учасника товариства реалізувати свої права [3, с. 64].

Група 2 – безумовні підстави для визнання рішення загальних зборів недійсним. До них відносяться: 1) неправомочність загальних зборів щодо розгляду питань порядку денного чи прийняття визначених рішень (тобто – відсутність кворуму для повноважності загальних зборів як таких або відсутність необхідної кількості голосів для прийняття рішення з питання, яке вимагає кваліфікованої більшості); 2) вирішення питання, що не належить до компетенції загальних зборів та будь-яких інших органів управління товариством [3, с. 64].

Судова практика Верховного Суду поступово упорядковує підходи до застосування цих підстав, забезпечуючи стабільність та передбачуваність правозастосування [4]. Разом з тим, відсутність законодавчо визначеного переліку підстав для визнання недійсними рішень загальних зборів є негативним явищем, що призводить до зловживань як з боку мажоритарних, так і з боку міноритарних учасників товариств. Мажоритарні учасники можуть свідомо допускати певні процедурні порушення, усвідомлюючи відсутність в законодавстві переліку підстав визнання рішень зборів недійсними. В свою чергу, міноритарні учасники можуть вдаватися до зловживань шляхом оскарження рішень, прийнятих з незначними процедурними порушеннями, перешкоджаючи нормальній діяльності товариства. Для вирішення цього питання на законодавчому рівні пропонується закріпити принцип істотності порушення, а саме – рішення визнається недійсним лише в тому

випадку, коли порушення завадило учаснику скористатись своїм правом або вплинуло на результат розгляду загальними зборами питань порядку денного.

Висновки. Особливим видом корпоративних актів ненормативного характеру є рішення загальних зборів учасників ТОВ. Що виключає можливість застосування до них загальних положень про недійсність правочинів. Підстави, вироблені судовою практикою, для визнання недійсними таких рішень, поділяються на безумовні і такі, що вимагають доведення впливу порушення на реалізацію своїх прав позивачем – учасником товариства. Недоліками законодавчого регулювання є відсутність чіткого переліку підстав для визнання недійсними рішень загальних зборів, що робить корпоративне управління у ТОВ вразливим. З урахуванням напрацьованої судової практики Верховного Суду, способом вирішення цієї системної проблеми є внесення змін до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Список використаних джерел

1. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
2. Сіщук Л.В. Визнання недійсними рішень загальних зборів учасників ТОВ. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Збірник наукових статей. Випуск 59. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2022. С. 75-84. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/957>.
3. Галіян І. Визнання недійсними рішень органів управління господарським товариством як спосіб захисту корпоративних прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 63-68. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/5/11.pdf>.
4. Оскарження рішень органів управління юридичних осіб. Судова практика Верховного Суду: презентація Лукомської О. Верховний Суд, 2024. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_oskar_rish_UO_prakt_VS.pdf.